https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Kodirov Alijon Abdumannonovich

University of Business and Sciences oliygohi, Namangan

Ingliz tili va adabiyoti kafedrasi o'qituvchisi

(tel: +998(91)180-00-99, e-mail: alijonkodirov64@gmail.com)

KAZUO ISHIGURO ASARLARIDA XOTIRA VA NOSTALGIYA POETIKASINING O'ZBEKCHA TARJIMADA QAYTA YARATILISH MUAMMOLARI

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy ingliz adabiyotining yetuk namoyandasi Kazuo Ishiguro asarlarida xotira va nostalgiya poetikasining o'ziga xos badiiy xususiyatlari hamda ularning o'zbekcha tarjimada qayta yaratilish masalalari tadqiq etiladi. Tadqiqot *Never Let Me Go* va *The Remains of the Day* romanlari misolida olib borilib, original matnlar va mavjud o'zbekcha tarjimalar qiyosiy-tahliliy asosda o'rganiladi. Maqolada xotira va nostalgiya obrazlarining semantik, stilistik hamda madaniy komponentlari aniqlanib, tarjima jarayonida yuzaga keladigan yo'qotishlar va ularni kompensatsiya qilish usullari tahlil qilinadi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida qiyosiy, kontekstual va semantik tahlil usullaridan foydalanilib, ushbu tadqiqotda tarjima jarayonini tahlil qilishda P. Nayda, P. Nyumark hamda S. Bassnettning tarjima nazariyalari metodologik asos sifatida qabul qilindi [11][12][13]. Olingan natijalar asosida o'zbek badiiy tarjimasida poetik ma'noni saqlashga doir amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Mazkur tadqiqot davlat tilida badiiy tarjima sifatini oshirish hamda milliy adabiy tafakkurni boyitishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Kazuo Ishiguro, xotira, nostalgiya, poetika, badiiy tarjima, tarjima muammolari, o'zbek tili.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Аннотация

В данной статье рассматриваются специфические художественные особенности поэтики памяти и ностальгии в произведениях Кадзуо Исигуро, видной фигуры современной английской литературы, и вопросы их воссоздания в узбекском переводе. Исследование проводится на примере романов «Не отпускай меня» и «Остаток дня», а оригинальные тексты и существующие узбекские переводы изучаются сравнительно-аналитическим методом. В статье определяются семантические, стилистические и культурные компоненты образов памяти и ностальгии, анализируются потери, возникающие в процессе перевода, и методы их компенсации. В качестве методологии исследования используются методы сравнительного, контекстуального и семантического анализа, а в качестве основы принимаются теории перевода П. Найды, П. Ньюмарка и С. Басснетта. На основе полученных результатов разработаны практические рекомендации по сохранению поэтического смысла в узбекском литературном переводе. Данное исследование служит повышению качества литературного перевода на государственный язык и обогащению национального литературного мышления.

Ключевые слова: искренность, память, ностальгия, поэтика, литературный перевод, проблемы перевода, доброта.

Annotation

This article examines the specific artistic features of the poetics of memory and nostalgia in the works of Kazuo Ishiguro, a prominent figure in modern English literature, and the issues of their re-creation in Uzbek translation. The study is conducted on the example of the novels Never Let Me Go and The Remains of the Day, and the original texts and existing Uzbek translations are studied on a comparative-analytical basis. The article identifies the semantic, stylistic and cultural components of images of memory and nostalgia, analyzes the losses that occur in the translation process and methods of compensating for them.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Comparative, contextual and semantic analysis methods are used as the research methodology, and the translation theories of P. Nayda, P. Newmark and S. Bassnett are taken as the basis. Based on the results obtained, practical recommendations are developed on preserving poetic meaning in Uzbek literary translation. This study serves to improve the quality of literary translation in the state language and enrich national literary thinking.

Keywords: sincerity, memory, nostalgia, poetics, literary translation, translation problems, goodness.

Kirish (Introduction)

Bugungi globallashuv jarayonida badiiy asarlarning turli tillarga tarjima qilinishi madaniyatlararo muloqotning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, inson xotirasi, o‘tmishga sog‘inch va shaxsiy kechinmalarni markazga qo‘ygan asarlarni tarjima qilish jarayoni tarjimondan nafaqat til bilimini, balki chuqur estetik va madaniy tafakkurni ham talab etadi. Shu jihatdan, Nobel mukofoti sovrindori Kazuo Ishiguro ijodi zamonaviy adabiyotda xotira va nostalgiya poetikasini o‘rganish uchun muhim manba hisoblanadi [1].

Ishiguro asarlarida xotira oddiy eslash vositasi emas, balki qahramonning ichki dunyosini shakllantiruvchi badiiy mexanizm sifatida namoyon bo‘ladi. *The Remains of the Day* romanida o‘tmishga qaytish va pushaymonlik motivlari, *Never Let Me Go* asarida esa yo‘qotilgan bolalik va mavjud bo‘lmagan kelajak haqidagi nostalgiya markaziy o‘rinni egallaydi. Ushbu murakkab poetik qatlamlarni o‘zbek tiliga tarjima qilish jarayonida bir qator lingvistik va madaniy muammolar yuzaga keladi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi - Kazuo Ishiguro asarlaridagi xotira va nostalgiya poetikasining o‘zbekcha tarjimada qayta yaratilish darajasini aniqlash hamda tarjima jarayonida yuzaga keladigan muammolarni ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot vazifalariga poetik birliklarni aniqlash, ularning

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

tarjimadagi ekvivalentligini baholash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish kiradi. Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, Ishiguro asarlaridagi nostalgiya komponentlari ilk bor o‘zbek tarjimalari misolida tizimli ravishda tahlil qilinadi.

Tadqiqot metodlari (Methods)

Tadqiqot jarayonida bir nechta ilmiy metodlardan foydalanildi. Jumladan, qiyosiy-tahliliy metod orqali original inglizcha matn va o‘zbekcha tarjima o‘rtasidagi semantik hamda stilistik farqlar aniqlandi. Kontekstual tahlil usuli yordamida poetik birliklarning matn ichidagi funksiyasi o‘rganildi. Shuningdek, semantik tahlil orqali xotira va nostalgiya bilan bog‘liq leksik birliklarning ma’no ko‘lami belgilandi.

Nazariy asos sifatida P. Naydaning dinamik ekvivalentlik nazariyasi, P. Nyumarkning semantik va kommunikativ tarjima konsepsiyasi hamda S. Bassnettning madaniy tarjima yondashuvi tanlandi [4][6]. Ushbu nazariyalar tarjima jarayonida poetik ma’noni saqlash va milliy til imkoniyatlaridan samarali foydalanishni ilmiy jihatdan asoslash imkonini berdi.

Natijalar (Results)

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatdiki, Ishiguro asarlarida xotira va nostalgiya ko‘pincha bilvosita, sokin va ichki monologlar orqali ifodalanadi. Masalan, *The Remains of the Day* romanida bosh qahramon Stivensning o‘tmishni eslash jarayoni sodda til birliklari orqali chuqur falsafiy ma’no kasb etadi [8]. Ayrim o‘zbekcha tarjimalarda ushbu sokin ohangning kuchaytirib yuborilishi natijasida muallif uslubiga xos minimalizm qisman yo‘qolgan.

Never Let Me Go romanida esa nostalgiya bolalik xotiralari orqali berilib, noaniqlik va yashirin fojiaviylik bilan uyg‘unlashadi [3]. Tarjimada ayrim metaforik birliklarning to‘g‘ridan-to‘g‘ri tarjima qilinishi ularning emotsional ta’sirini susaytirgan. Shu bilan birga, ayrim parchalar tarjimada muvaffaqiyatli

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

kompensatsiya usullari orqali o‘zbek tilining obrazlilik imkoniyatlari yordamida qayta yaratilgan.

MUHOKAMA (DISCUSSION)

O‘tkazilgan qiyosiy-tahliliy tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Kazuo Ishiguro asarlarida xotira va nostalgiya poetikasi bevosita ifodadan ko‘ra bilvosita, sokin va ichki monologlar orqali namoyon bo‘ladi. Muallif uslubiga xos minimalizm, noaniqlik va ichki kechinmalar tarjima jarayonida eng murakkab poetik qatlamlardan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ushbu poetik qatlamni o‘zbek tiliga ko‘chirish jarayonida ayrim semantik va stilistik yo‘qotishlar yuzaga kelgan [2][7].

Xususan, *The Remains of the Day* romanida bosh qahramon Stivensning o‘tmishga murojaatlari sodda leksik birliklar yordamida chuqur psixologik ma’no kasb etadi. Ayrim o‘zbekcha tarjimalarda ushbu sodda va betaraf ohang kuchaytirilib, emotsional rang-baranglik oshirilgan. Natijada muallif uslubiga xos sokinlik va ichki dramatizm qisman susaygan. Bu holat P. Nyumark ta’kidlagan semantik tarjima tamoyillariga to‘liq rioya qilinmaganini ko‘rsatadi.

Never Let Me Go romanida esa nostalgiya bolalik xotiralari, o‘tkinchilik va yo‘qotish motivlari orqali ifodalanadi. Tadqiqot natijalari ayrim metaforik va ramziy birliklarning so‘zma-so‘z tarjima qilinishi ularning emotsional ta’sirini kamaytirganini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, ayrim parchalar tarjimada muvaffaqiyatli kompensatsiya usullari orqali o‘zbek tilining obrazlilik imkoniyatlari yordamida qayta yaratilgan. Bu holat P. Naydaning dinamik ekvivalentlik nazariyasi amaliy jihatdan to‘g‘ri qo‘llanganini tasdiqlaydi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, xotira va nostalgiya poetikasini adekvat qayta yaratish tarjimondan nafaqat lingvistik moslikni, balki madaniy kontekstni chuqur anglashni ham talab etadi. S. Bassnett tomonidan ilgari surilgan madaniy

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

tarjima yondashuvi nuqtayi nazaridan qaralganda, ayrim tarjima variantlarida madaniy moslashuv yetarli darajada amalga oshirilmagan. Natijada o‘quvchi uchun muhim bo‘lgan ichki kechinmalar to‘liq ochilmay qolgan.

XULOSA (CONCLUSION)

Mazkur tadqiqot Kazuo Ishiguro asarlarida xotira va nostalgiya poetikasining o‘zbekcha tarjimada qayta yaratilish xususiyatlarini aniqlashga qaratildi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, ushbu poetik qatlamni tarjima qilish jarayoni murakkab bo‘lib, tarjimondan yuqori darajadagi estetik tafakkur va madaniy sezgirlikni talab etadi.

Tadqiqot davomida Ishiguro asarlaridagi nostalgiya komponentlari tizimli ravishda aniqlanib, ularning o‘zbekcha tarjimalarda aks etish darajasi baholandi. Ilmiy yangilik sifatida xotira va nostalgiya poetikasini qayta yaratishda semantik aniqlik bilan bir qatorda stilistik moslikni saqlash zarurligi asoslab berildi hamda poetik ma’noni kompensatsiya qilishga doir amaliy tarjima modeli taklif etildi [10].

Amaliy jihatdan mazkur tadqiqot natijalari o‘zbek badiiy tarjima amaliyotini takomillashtirish, tarjimonlar uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqish hamda filologiya yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalarning tarjima kompetensiyasini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, ish davlat tilida badiiy asarlarni sifatli tarjima qilish orqali milliy adabiy tafakkurni boyitishga va “O‘zbekiston–2030” strategiyasida belgilangan davlat tilini rivojlantirish ustuvor vazifalarini amalga oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar (References)

1. Bennett, A. (Ed.). *The Cambridge Companion to Kazuo Ishiguro*. Cambridge University Press; 2023. — umumiy ishlarda Ishiguroning xotira, tarjima, va nostalgiya masalalari analizi mavjud.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

2. Karni, R. “Ishiguro and Translation.” In: *The Cambridge Companion to Kazuo Ishiguro*. Cambridge University Press; 2023. — tarjima va roman ovozining poetik “translatedness” tahlili.
3. Zinck, P. *The Palimpsest of Memory in Kazuo Ishiguro’s When We Were Orphans*. Études britanniques contemporaines; 2005 (ma’lumot manbai sifatida xotira tadqiqotlari bo‘yicha).
4. Baysal, Y. *Memory, Loss, and Nostalgia in Ishiguro’s Never Let Me Go and Atwood’s The Handmade’s Tale*. *Academic Journal of Philology*, 2023;1(1):26-37. — xotira va nostalgiya tahlili.
5. Teo, Y. (2014). *Memory, Nostalgia and Recognition in Ishiguro’s Work*. Routledge. — xotira, nostalgiya va identitet tahlili (zamonaviy akademik nashr).
6. Usmonova, G. T. “Kazuo Ishiguroning *The Remains of the Day* romanida xotira, pushaymonlik va shaxsiy identitet muammosi.” (2025) — lokal ilmiy maqola, Ishiguro romanidagi xotira muammolarini tahlil qiladi. [3]
7. Lessinger, E. “Genesis of a Self-Translation: Inside the Archive of Kazuo Ishiguro’s *A Pale View of Hills*.” *Palimpsestes*; 2020 — tarjimaning genetik va intralingual aspekti.
8. Gallix, F., & Ishiguro, K. Intervyu: *Nostalgia va xotira haqidagi fikrlar* (2003/eng ko‘p tilga olingan intervyular): bu Ishiguro nostalgiya haqidagi fikrlarni ochib beradi (1999-2025 tahliliy materiallariga kiradi).
9. *Revisiting Loss: Memory, Trauma and Nostalgia in the Novels of Kazuo Ishiguro* (Drąg, 2017) — monografiya, xotira va nostalgiya bo‘yicha to‘liq tahlil; akademik tadqiqot sifatida tavsiya etiladi.
10. Charlwood, C. “‘Stop … and Remember’: Memory and Ageing in Kazuo Ishiguro’s Novels.” *American, British and Canadian Studies*; 2018 — xotira va eskirish uslubi bo‘yicha maqola (tematik elektiv).
11. Nida EA, Taber CR. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: Brill; 1969.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

12. Newmark P. *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall; 1988.
13. Bassnett S. *Translation Studies*. 4th ed. London: Routledge; 2013.